

BLUE SHIELD
Sweden

Skydda kulturarv i krig och kris

2026-03-24

Lisa Swedberg och Maria Dahlström

- Kulturarvets roll i samhället (MD)
- Risker i krig och kris (MD)
- Haagkonventionen och den blåvita skölden (MD)
- Blue Shield Sverige (LS)
- Utbildningar och praktiska övningar (ProCultHer-Net) (LS)
- Medskick (LS)
- Frågor

Kulturarvets roll i samhället

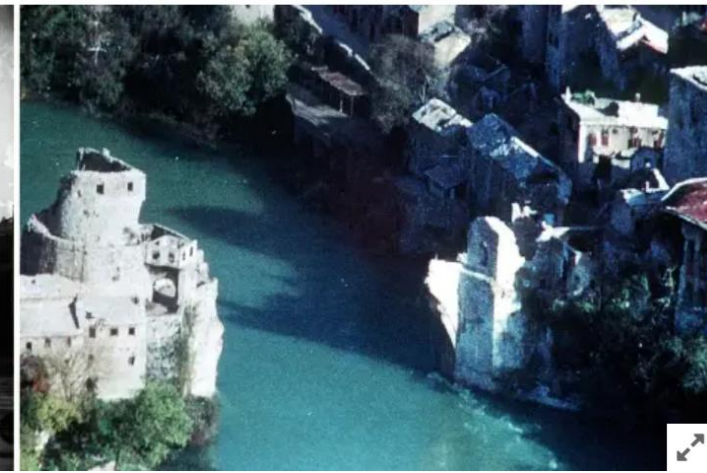

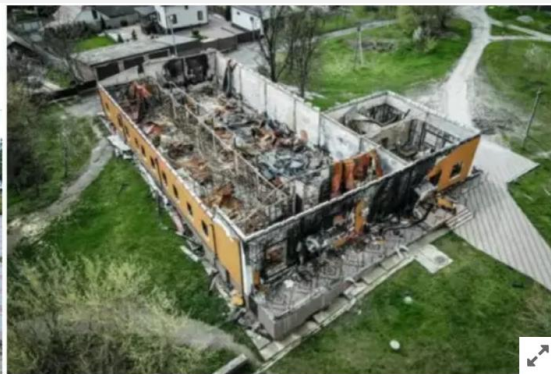
📷 A photo of the Temple of Bel taken in 2014, in front of the temple's remains after it was destroyed by Isis in 2015. Photograph: Joseph Eid/AFP/Getty Images

(Left): Stari Most, a 16th-century Ottoman-era bridge, in Mostar, Bosnia and Herzegovina, shown here in 1910. © 1910 József Plohn/Fortepan.

(Right): In November 1993, Croat armed forces shelled and destroyed Stari Most over the Neretva River, in Mostar, Bosnia and Herzegovina. © 1993 AP Photo/Zoran Bozicevic

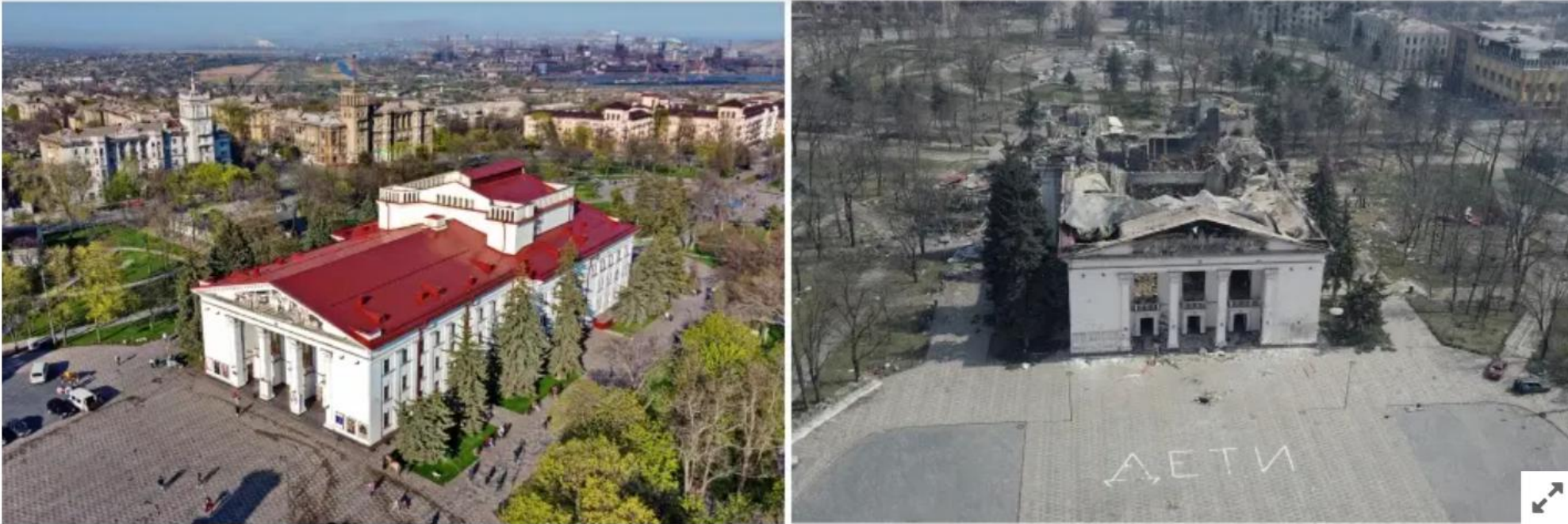

(Left): Before it was destroyed, the Ivankiv Local History Museum in the town of Ivankiv, north of Kyiv, Ukraine, housed art and artifacts of local and national heritage, including works by the renowned Ukrainian folk artist Maria Prymachenko. © 2022 Private. (Right): The Ivankiv Local History Museum, shown here in October 2022, was destroyed by explosive weapons at the beginning of Russia's full-scale invasion of Ukraine in February 2022. While its Maria Prymachenko paintings were saved, many of its other collections were lost in the fire. © 2022 Ukrainian Ministry of Culture and Information Policy

6 of 11 | Antiquities vitrines are seen broken and collections were stolen at Sudan National Museum, the home to the country's largest artifacts that date to different eras of Sudanese history, after nearly two years of war between the army and paramilitary Rapid Support Forces (RSF), in Khartoum, Sudan, Thursday, April 3, 2025. (AP Photo/Khaled Abd Al Gader)

Ukraina – “avsiktlig återanvändning”

(Left): The Donetsk Academic Regional Drama Theater in Mariupol, Ukraine, shown here in May 2021, a year before Russia’s full-scale invasion, is the city’s cultural center and most famous building. © 2021 Oleksandr Malyon. (Right): Russian airstrikes in March 2022 killed at least 15 of the hundreds of civilians sheltering in the Donetsk Academic Regional Drama Theater in Mariupol. Those civilians had sought to warn Russian forces of their presence by painting *дети* (deti or “children”) in front of the theater. The bombs, which gutted the theater, also destroyed a significant piece of cultural heritage. © 2022 Reuters

“There is no bombed theater -- it means there was no tragedy,” Konstantin Batozsky, Azov Region Development Agency

Risker i krig och konflikt

- Brist på militär medvetenhet
  - Avsiktlig skada
  - Oavsiktlig skada (collateral damage)
- Plundring och stöld
- Försummelse
- Avsiktlig återanvändning av platser

- Förstöra identitet
- Konst som ses som provocerande särskilt utsatt

credit: German Archaeological Institute)

Stulna kyrkoföremål hittade i Spanien

av Mia-Li Hallengren

PUBLICERAD: ONS 24 OKT 2007
UPPDATERAD: ONS 09 MAR 2011

NYHETER

Försvann från flera kyrkor i södra Norrland

FOTO: RALF BERGMAN
I maj förra året återfanns ett flertal av de föremål som 54-åring

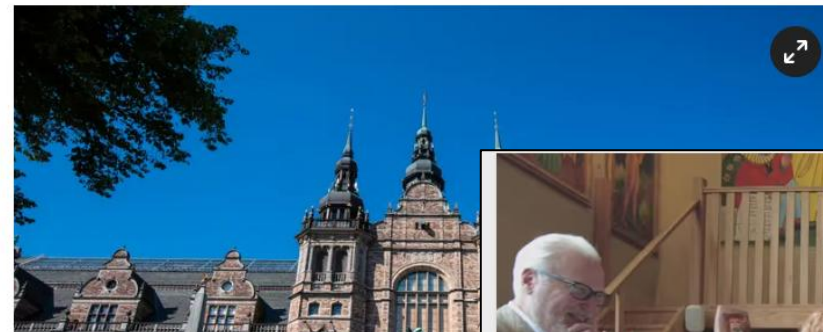
Förra året dömdes en 54-årig spansk medborgare till fängelse för stöld av kyrkoföremål i södra Norrland.

Nu har delar av det försvunna kyrkogods

Dyrbar vältand stulen från Nordiska museet

Av: TT

PUBLICERAD: 10 JULI 2020

onor, har stulit

Bronsstatyerna Flora av Nils Möllerberg och Wendisten av Axel Olsson stals i Kristianstad i november 2019. Polisen söker tips från allmänheten om konstverkens öde. Foto: Kristianstad kommun

Nya stölder av offentlig konst – bronsstatyer lever farligt

UPPDATERAD 16 JANUARI 2020 PUBLICERAD 15 JANUARI 2020

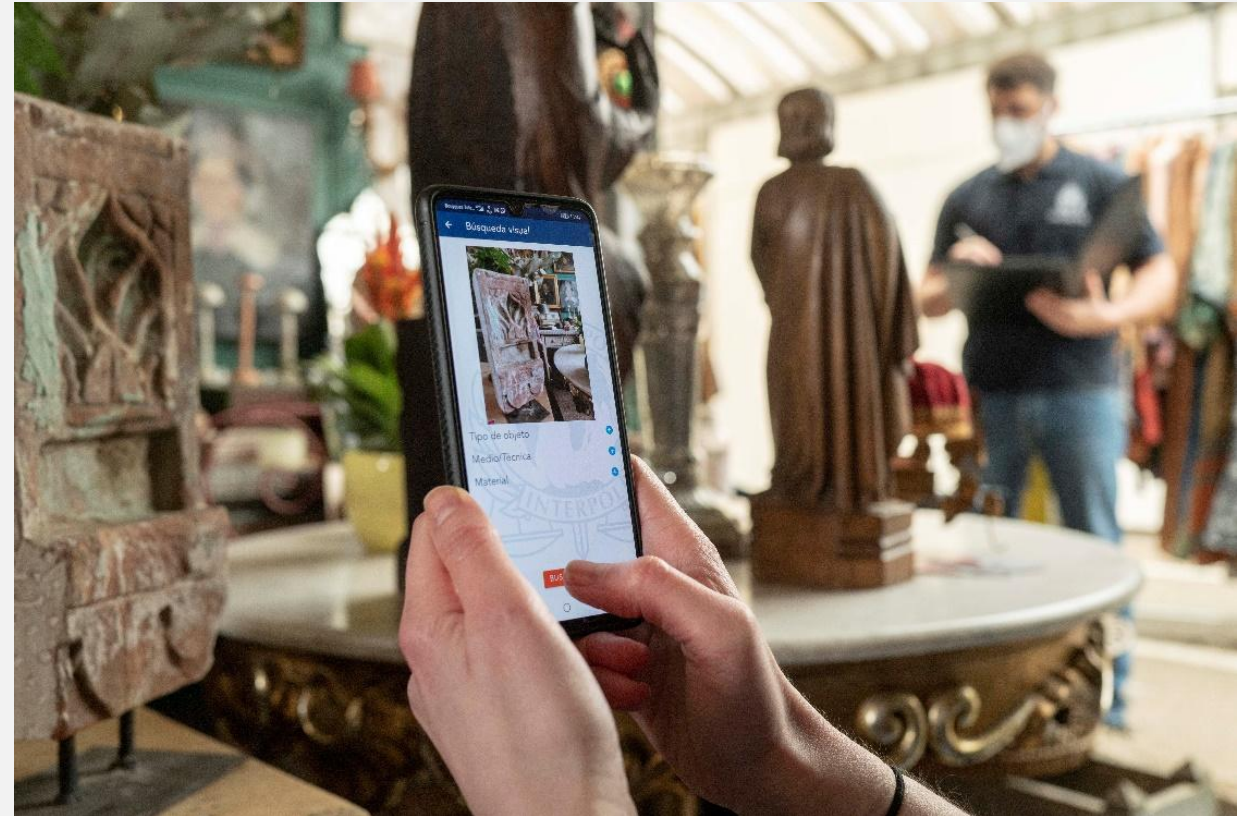
Museichefen Tomas Järliden packar upp tavlorna som stals 2017 Foto: SVT

De stulna tavlorna är tillbaka på Bror Hjorths hus

UPPDATERAD 3 JUNI 2021 PUBLICERAD 3 JUNI 2021

Stölder och plundring

- “Artnapping”
- Metallvärde
- Insiderjobb
- Fd anställd tar med sig hem
- Svårt att polisanmäla om inte dokumenterat
- Interpols databas och app ID-Art

Bild från Interpol

Unescos Haagkonvention

Plundrad konst återfunnen i slottskyrkan Ellingen, Tyskland, april 1945.

Figure 3.2 The gutted interior of the Nuremberg synagogue after burning and looting by an organized Nazi mob on 9 November 1938. Image: Granger Historical Picture Archive

Haagkonventionen - Definition av kulturegendom

- (a) movable or immovable property of great importance to the cultural heritage of every people, such as monuments of **architecture**, **art** or **history**, whether religious or secular; **archaeological sites**; **groups of buildings** which, as a whole, are of historical or artistic interest; **works of art**; **manuscripts**, **books** and **other objects** of artistic, historical or archaeological interest; as well as **scientific collections** and important **collections of books or archives** or of **reproductions** of the property defined above;
- (a) buildings whose main and effective purpose is to preserve or exhibit the movable cultural property defined in sub-paragraph (a) such as **museums**, **large libraries** and depositories of **archives**, and refuges intended to shelter, in the event of armed conflict, the movable cultural property defined in sub-paragraph (a);
- (a) centres containing a large amount of cultural property as defined in subparagraphs (a) and (b), to be known as "**centres containing monuments**".

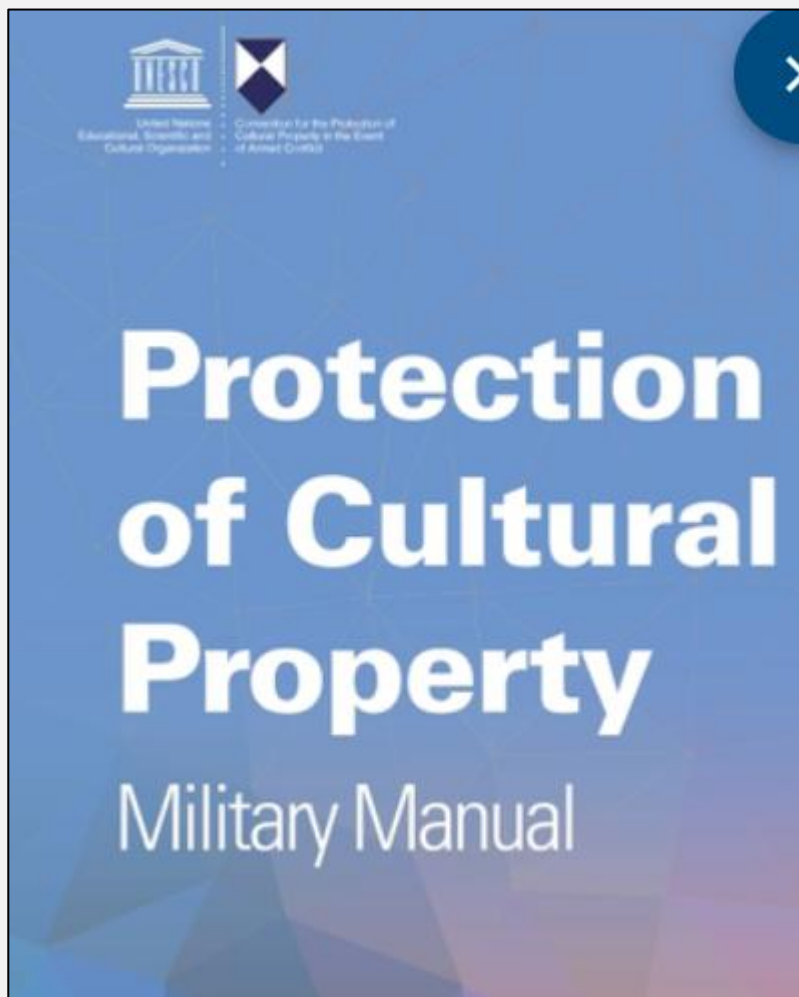
Märkning av den blåvita skölden

Den blåvita skölden, det internationella kännetecknet för kulturegendom, vid Bläse Kalkbruk. Foto: Agnes Norberg (CC BY)

Krigets lagar skyddar kulturarv i väpnade konflikter -Riksantikvarieämbetet

Lästips

Mer om Unesco 1954 finns att läsa på [Protecting our heritage \(unesco.org\)](https://www.unesco.org)

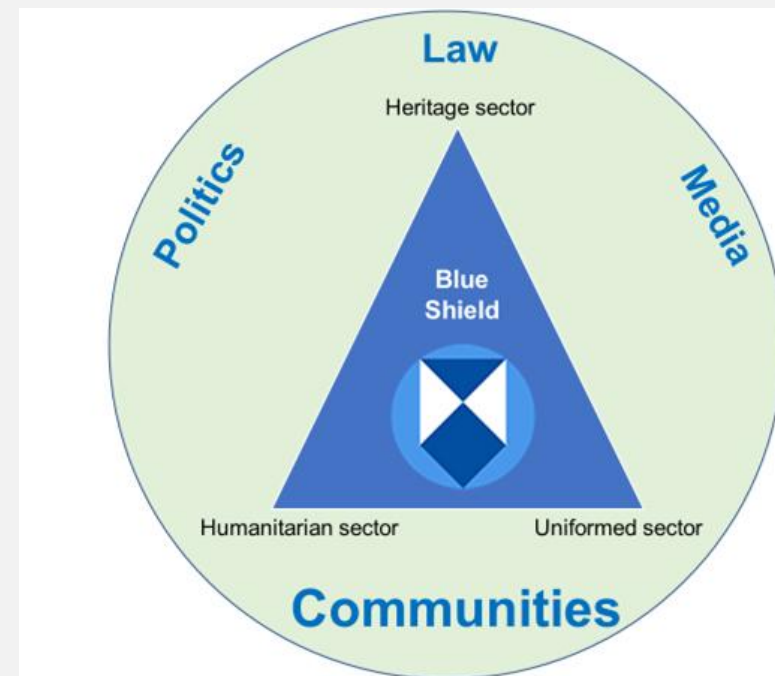

Organisationen Blue Shield

- Internationell NGO, bildades 1996, med:

- 34 nationella kommitteer
- Huvudsakligen volontärarbete
- Oberoende, opartisk, neutral, inte vinstdrivande

<https://theblueshield.org/>

Blue Shield Sverige

Seminarium kring hoten mot kulturarv *Hur kan Sverige stärka skyddet av kulturarv i en osäker tid?* , Medelhavsmuseet 9 september 2025. Foto: Carl L. Thunberg.

Blue Shield Sveriges Uppdrag

- bidra till det internationella nätverket Blue Shields arbete.
- främjar ratificering och genomförande av samt respekt för Haagkonventionen och dess protokoll
- öka medvetenheten om vikten av att skydda kulturella egendomar och arv i nödsituationer
- främja och tillhandahålla relevant utbildning
- främja samhällets engagemang och deltagande i att skydda kulturella egendomar
- uppmuntrar till samarbete med, och mellan, andra relevanta enheter involverade i katastrofer

Foto: Carl L. Thunberg.

Slutsatser efter seminarium 2025-09-09

- kulturarv inte är en isolerad fråga
- Förberedelser innan krisen
- Engagemang lika viktigt som tekniska resurser

För Sverige innebär detta behov av:

- Nationell samordning och tydliga roller
- Stärkta resurser
- Inkludering av frivilligorganisationer
- Utbildning inom militär, polis och kultursektor
- Internationellt samarbete genom

Foto: Anders Andersson

www.youtube.com/@BlueShieldSweden

Fokusområden just nu

- Bygga upp en robust organisation
- Stärka samverkan och nätverka nationellt
- Bygga en plattform för kommunikation och opinionsbildning
- Genomföra en kunskapshöjande insats och/eller utbildning
- Tydliggöra vad Blue Shield Sweden kan ha för roll i beredskapsarbete
- Samverka med Blue Shield Internationellt i syfte av att vara en resurs för kulturarvsaktörer i Sverige
- Letar ekonomiskt stöd till organisationens arbete

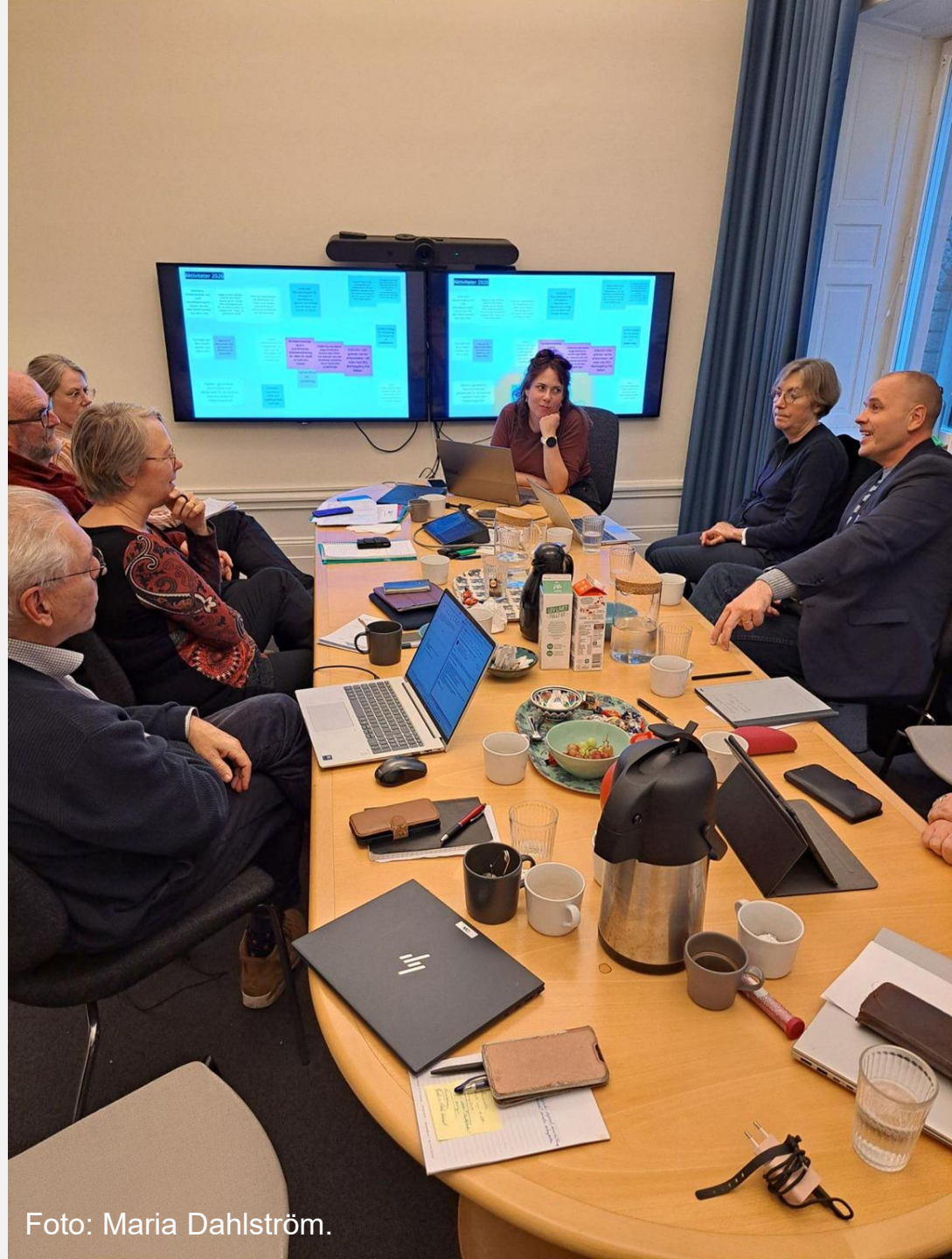

Foto: Maria Dahlström.

På gång

- Letar ekonomiskt stöd till organisationens arbete
- Möte med RAÄ om behov av utbildning
- Dialog med medlemmar kring behov av utbildning och samverkan
- Nätverk ProCultHer-Net 2

Foto: Maria Dahlström.

Exempel från Blue Shield Island

Dag 1. Teori och
förberedelser
("branden pågår")

Dag 2.
Restvärdesräddning.

Kursen ProCultHer-Net 2 2025

Union Civil Protection mechanism

2 deltagare från Sverige (per gång).

7 deltagare från Sverige

<https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/events/proculther-net-2-final-conference>

Kursen ProCultHer-Net 2 2025

Möjligheter för Sverige?

1. Tvärssektoriell utbildning och övningar
  - a. ProCultHer-Net metodologin?
2. Moduler för skydd av kulturarv
  - a. UCPM?
3. Tvärssektoriell samverkan.

<https://youtu.be/3m936W1A0xk>

© DPC

Brand på Etnografiska museet 2014

Brand på Etnografiska museet 2014

Lärdom: dokumentera era samlingar!

Vattenläcka på Etnografiska museet

Lärdom: bjud in räddningstjänst till era lokaler, innan något händer!

Brand av Hietaniemi kyrka 2023

Foto: Lisa Swedberg

Lärdom: lär känna de som kan tänkas behövas i en kris före krisen sker.

Evakuera

© DPC

Skydda på plats

Already early in the war the Ukrainian state and the public strived to protect their cultural heritage from destruction. The images show how in March 2022 the Kyiv City Council, with the help of volunteers, are working with the fortifications of monuments in the capital. Above the monument to Cyril and Methodius in Kyiv, and beneath the monument to Petro Sahaidachny.

PHOTO: KYIV CITY STATE ADMINISTRATION, OLEKSII SAMSONOV.

[BW-2024.4.pdf](#)

Medskick

- Riskanalys (SAK och statistik)
- Riksantikvarieämbetet: <https://www.raa.se/samhallsutveckling/beredskap/>
- Prioritera?
- Planera och bygg relationer.
- Öva (ofta vattenskador). En låg tröskel kan vara att göra en skrivbordsövning.
- Från Ukraina, evakuera neråt, fönster kommer blåsas ut, ingen el eller internet osv.

Skor i museimagasin. Foto: Gabriella Ericson (LL, BY)

Kontakt

Annika Carlsson
Museiavdelningen
08-5191 83 51
annika.carlsson@raa.se

★ Publicerad: 25 augusti 2021

☆ Uppdaterad: 11 februari 2024

🏷️ Kategorier: Museer

🏷️ Etiketter: Museer, Museum, Samlingsförvaltning

📄 Skriv ut sidan

Dela sidan

Facebook

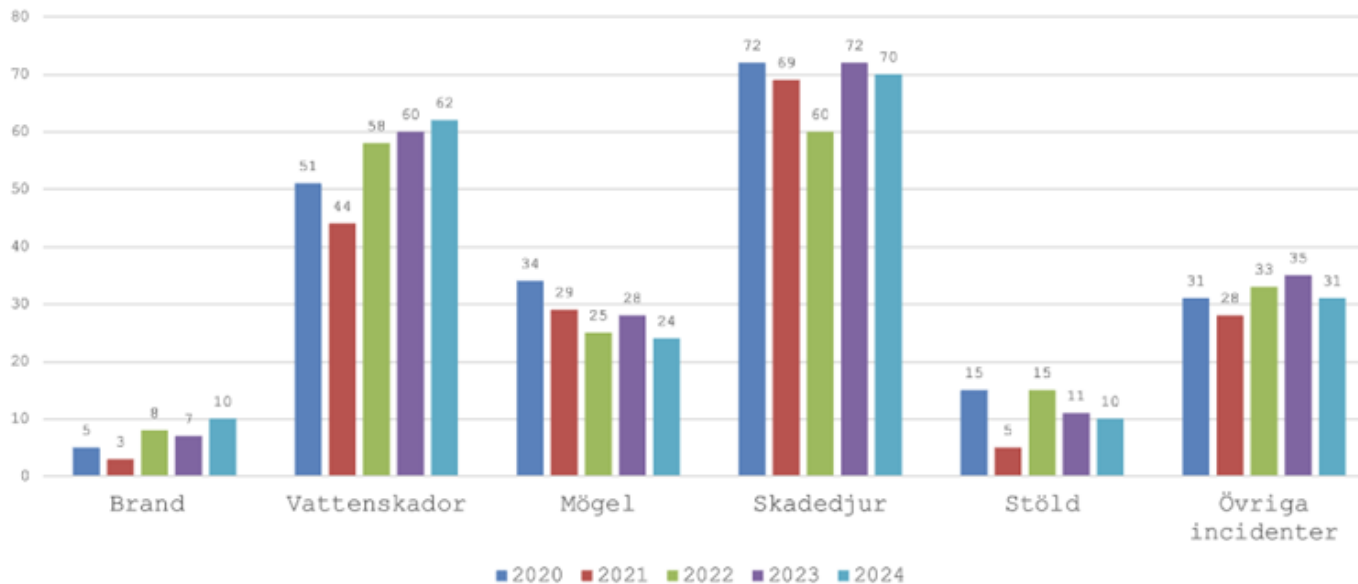
LinkedIn

X

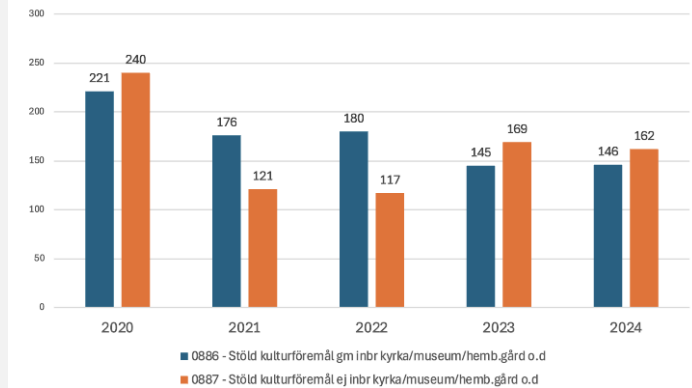
SAK – Självskattning för vård och bevarande

SAK – Samlingar, Ansvar, Kvalitet är en självskattning för museer och andra organisationer som förvaltar samlingar.

Vilka incidenter har inträffat på museerna?

Stölder kulturarvsbrott, BRÅ

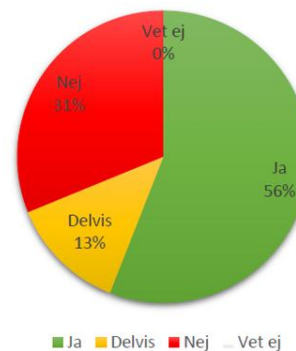
SAK

<https://www.raa.se/museer/samlingsforvaltning/sa-fungerar-samlingsforvaltning/sak-sjalvskattning-for-var-doch-bevarande/>

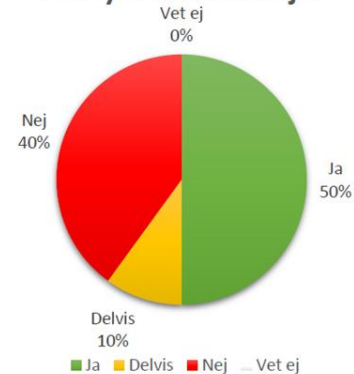
Policyer, riktlinjer och rutiner

	Ja	Delvis	Nej	Vet ej	Kommentarer
1.1 Organisationen har en skriftlig samlingsförvaltningspolicy/ riktlinje eller en rad sammanlänkande policyer eller riktlinjer som speglar uppdraget relaterat till samlingsförvaltning.	☒	☐	☐	☐	Stadgar
1.2 Organisationen har de mål, handlingsplaner och rutiner som behövs för att stödja samlingsförvaltningspolicyn/riktlinjerna. Dessa följs upp och uppdateras regelbundet	☒	☐	☐	☐	Projektbeskrivningar på avd., Riktlinjer för verksamheten,
1.3 Organisationen har en policy eller riktlinjer där etiska frågor relaterat till samlingen ingår, som till exempel för mänskliga kvarlevor och kontroll av proveniens.	☐	☐	☐	☒	Ej aktuell
1.4 Organisationen har tillräckliga resurser (ekonomiska, personella och tekniska) för att genomföra mål, handlingsplaner och rutiner relaterade till samlingsförvaltning.	☐	☒	☐	☐	Nuvarande lokaler håller inte måttet. För få projekt.

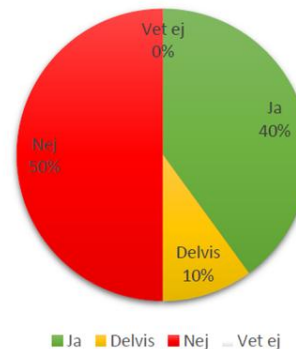
Totalt resultat

Policyer och riktlinjer

Byggnader och lokaler

Hur ska ni arbeta med beredskap?

- Vad är ert uppdrag?
- Hur kan ni uppfylla ert uppdrag i händelse av kris eller krig?
- Vilka resurser behövs?
- Var finns resurser ni behöver?
- Ska resurser vara självförsörjande eller kan man dela med andra?
- Kan ni bistå någon annan verksamhet med resurser?
- *Vad ska hända med Poseidon?*

Hur ska ni arbeta med beredskap?

I delrapport 2 från rådet av skydd av kulturarv nämns "offentlig konst" 5 ggr.

1. Eftersom byggnader och kulturmiljöer liksom **en stor mängd av offentlig konst** och samlingar i magasin och arkiv inte kan undanföras, så måste **förberedelser göras för skydd av kulturarv på plats**.
2. Eftersom de flesta byggnader, kulturmiljöer och **offentlig konst** inte kan undanföras, liksom inte heller de flesta samlingar av kulturarv, måste förberedelser göras för **skydd på plats**.
3. Vid höjd beredskap eller krig kommer majoriteten av de fysiska kulturarven behöva **skyddas på plats**. Det gäller samlingar av kulturarv i befintliga lokaler, såsom utställningar, magasin eller arkiv. Det gäller också **offentlig konst** och kulturhistoriskt värdefulla byggnader, varav flera i sig inrymmer skyddsvärda interiörer och samlingar.
4. Vid kris eller krig behöver de flesta samlingar, liksom kulturhistoriskt värdefulla interiörer och **offentlig konst, skyddas på plats i befintliga lokaler** såsom utställningar, magasin eller arkiv.
5. Eftersom de flesta byggnader, miljöer, samlingar och **offentlig konst** inte kan undanföras måste **skyddsåtgärder utvecklas för befintliga lokaler**.

**Behov av beredskapsåtgärder
för skydd av kulturarv
samt en första prioritering**

Delredovisning 2 från regeringsuppdraget
Rådet för skydd av kulturarv

BLUE SHIELD
Sweden

www.blueshield.se

TACK!

info@blueshield.se

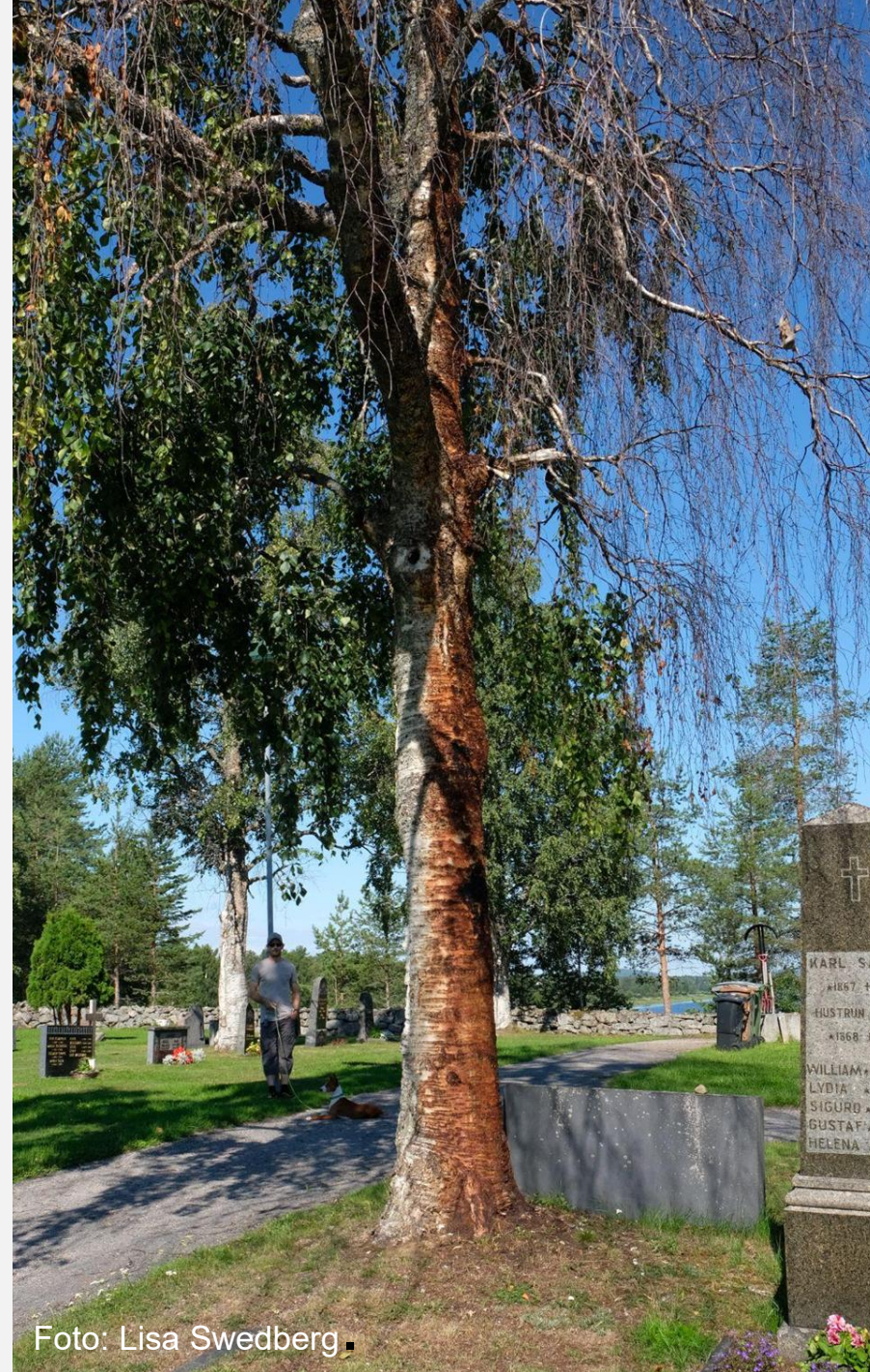

Foto: Lisa Swedberg